

บทที่ 3 หลักสูตรอาชีวศึกษา

3.1 หลักสูตรอาชีวศึกษาของไทยในปัจจุบัน

ในการจัดการอาชีวศึกษาได้แบ่งประเภทวิชาที่เปิดสอน เป็น 5 ประเภท วิชาใหญ่ คือ

ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม
คหกรรม ศิลปและหัตถกรรม

ในแต่ละประเภทวิชาจะแบ่งเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ อีกตามความเหมาะสม และในแต่ละประเภทวิชาจะเปิดสอนในหลายระดับ ซึ่งได้ทำการสอนในแต่ละช่วงของ แผนพัฒนา ดังนี้

แผนพัฒนา ฉบับที่ 1 เปิดสอน 3 ระดับ คือ

มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มศ.1-3
มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ มศ.4-6
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

แผนพัฒนา ฉบับที่ 2 เปิดสอน 4 ระดับ คือ

มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มศ.1-3
มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ มศ.4-6
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
ฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

แผนพัฒนา ฉบับที่ 3 เปิดสอน 5 ระดับ คือ

มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มศ.1-3
มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ มศ.4-6 (ปวช.)
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

ปริญญาตรี

ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการสอนของ
หลักสูตรต่าง ๆ หลายประการ และที่สำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

กำหนดนโยบาย ลดการอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ
มศ.1-3

ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ โดยกรมวิชาการ ร่วมกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยรับ
ผู้สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2519

แผนพัฒนา ฉบับที่ 4 เปิดสอน 6 ระดับ คือ

มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มศ.1-3

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)

ฝึกหัดครูอาชีวศึกษา

ปริญญาตรี

ในแผนฯ ฉบับนี้ มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่สำคัญพอสรุปได้
ดังนี้

ยกเลิกหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ ในปี 2521

ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ 2518 เป็นหลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 2524

พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท. ในปี 2522)

หลักสูตรอาชีวศึกษาอาจจำแนกได้เป็น 5 ระดับ คือ

- 1) ระดับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
- 3) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- 4) ระดับประกาศนียบัตรครูมัธยม (ปม.)
- 5) ระดับปริญญา

หลักสูตรดังกล่าวจำแนกตามหน่วยงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กรมอาชีวศึกษา จัดการศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

- ระดับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหลักสูตร 3 ปี
 ต่อจากระดับประถมศึกษา (ยกเลิกเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2520)

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปี ต่อจาก
 การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ปี 2518 ได้แบ่งหลักสูตรนี้เป็น 2 ตอน คือ หลักสูตร
 ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (กำหนดเวลาเรียน 2 ปี) และหลักสูตรประกาศนียบัตร
 วิชาชีพ (กำหนดเวลาเรียน 1 ปี) จำแนกการจัดเป็น 5 ประเภทวิชา 31 สาขาวิชาชีพ
 (ปัจจุบันนี้เปิดได้เพียง 22 สาขาวิชาชีพ) นักเรียนที่เรียนครบหลักสูตร ปวช. จะต้อง
 เรียนวิชาบังคับร่วม 34 หน่วยกิต และเลือกเรียนวิชาอื่น รวมทั้งวิชาชีพด้วยให้ครบ
 อย่างน้อย 140 หน่วยกิต

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีหลักสูตร 2 ปี ต่อจาก
 ระดับการศึกษาระดับ ปวช. จำแนกการจัดเป็น 5 ประเภทวิชา 48 สาขาวิชาชีพ
 (ปัจจุบันเปิดได้เพียง 28 สาขาวิชาชีพ) หน่วยกิตที่จะต้องศึกษาประมาณ 80-94
 หน่วยกิต

วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปี

ต่อจากการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเช่นเดียวกับข้างต้น แต่จัดเพียง 4 ประเภทวิชา คือ วิชาเทคนิคและอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม และคหกรรม มีสาขาวิชาชีพ จำนวน 26 สาขา หน่วยกิตที่ต้องศึกษาประมาณ 120-183 หน่วยกิต

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร 2 ปี

ต่อจาก ปวช. หรือ ม.ศ.6 โดยจะเน้นหนักในวิชาชีพมากกว่าวิชาสามัญ และวิชาสัมพันธ์ จัดการศึกษาทั้ง 5 ประเภท โดยมี 81 สาขาวิชาชีพ หน่วยกิตที่ต้องศึกษาประมาณ 80-97 หน่วยกิต

- ระดับปริญญา เป็นหลักสูตร 4 ปี ต่อจาก ปวช. หรือ 2 ปีต่อจาก

ปวส. หรือประกาศนียบัตรอื่นที่สภามหาวิทยาลัยอนุมัติให้เข้าศึกษาได้ การยกเว้น และเทียบลักษณะวิชาจะกระทำได้ไม่เกิน 3 ใน 4 ของหน่วยกิตทั้งหมดตามหลักสูตร แต่คงไม่ต่ำกว่า 35 หน่วยกิต การจัดการศึกษาในระดับนี้มี 8 คณะวิชา โดยมีคณะศิลปศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ทำการสอนด้านวิชาพื้นฐาน และวิชาการศึกษาให้กับคณะวิชาอื่น ๆ จำนวนสาขาวิชาชีพที่จัดสอนมีทั้งสิ้น 48 สาขา โดยมีหน่วยกิตที่ต้องศึกษาสำหรับผู้จบ ปวส. ประมาณ 70-75 หน่วยกิต สำหรับผู้ที่จบ ปวช. ประมาณ 138-152 หน่วยกิต

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ

- ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ ที่ดำเนินการจัดการศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส.

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปี ต่อจาก

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาขาวิชาที่จัดสอนมี 8 สาขาวิชา จำแนกเป็น 10 แผนก (ภาคปฏิบัติ) และ 28 หมวดวิชา (ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ) ผู้ที่จะสำเร็จระดับ ปวช. จะต้องศึกษาและสอบผ่านวิชาต่าง ๆ ตามกำหนดในหลักสูตร จำนวนไม่น้อยกว่า 114 หน่วยวิชา คะแนนสะสมมีรวมกันทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 2.00

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร 2 ปี
 นอกจาก ปวช. จำนวนสาขาวิชาทั้งสิ้น 10 สาขา (ในจำนวนนี้มี 2 สาขาจัดสอนใน
 เวลาเย็น) ผู้ที่จะสำเร็จ ปวส. จะต้องศึกษาและสอบผ่านวิชาต่าง ๆ ตามกำหนดใน
 หลักสูตร ควบจำนวนหน่วยวิชาภาคทฤษฎีไม่น้อยกว่า 54 หน่วย ภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่า
 24 หน่วย ภาคใดที่ออกฝึกงานนอกสถานที่ให้คิดทดแทนการเรียนภาคปฏิบัติตามสัดส่วนได้
 แต่ไม่คิดคะแนนการฝึกงานเป็นเกรดให้ และคะแนนสะสมจะต้องไม่น้อยกว่า 2.00

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีโรงเรียนที่อยู่ในความควบคุม
 ของกองควบคุมและติดตามการปฏิบัติงาน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โรงเรียนประเภท
 อาชีวศึกษาที่ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และที่ใช้หลักสูตรของโรงเรียน
 โดยอนุมัติกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประเภทหลังนี้เป็นการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
 เท่านั้น ดังนั้น โรงเรียนอาชีวศึกษาที่ศึกษาคั้งนี้จึงเป็นโรงเรียนประเภทที่ใช้หลักสูตร
 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหลักสูตรเดียวกับโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา
 ทุกประการ (ดูในระดับ ปวช. ของกรมอาชีวศึกษา ในหมายเลข 1) นอกจากนี้โรงเรียน
 จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำโดย
 เครื่องครุภัณฑ์

วิทยาลัยเอกชน ทบวงมหาวิทยาลัย มีหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 ชั้นสูง (ปวส.) รับจากผู้สำเร็จระดับ ปวช. (ม.ศ.6) หรือเทียบเท่าศึกษาต่ออีก 2 ปี
 หรือจากผู้สำเร็จระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) หรือเทียบเท่าศึกษาต่ออีก 3 ปี
 จำนวนประเภทวิชาที่จัดสอนมี 2 ประเภท ได้แก่ วิชาช่าง (โพลิเทคนิค) มี 4 สาขา
 วิชาชีพ และประเภทวิชาบริหารธุรกิจมี 3 สาขาวิชาชีพ

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

อาชีวศึกษาครบวงจร

บรรจง ชูสกุลชาติ (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2530 : 55 - 67) ได้กล่าวถึง การอาชีวศึกษาครบวงจร พอสรุปได้ดังนี้.-

ความเป็นมาของอาชีวศึกษาครบวงจร

ในต้นปีการศึกษา 2528 กรมอาชีวศึกษาได้มีหนังสือแจ้งสถานศึกษาทุกแห่ง ให้ถือปฏิบัติตามแนวนโยบายใหม่ของกรม 11 ประการ และในข้อที่ 9 นั้น ได้ขบ่งบอกว่า ให้จัดการอาชีวศึกษาให้ครบวงจร (มีทักษะ-ผลิตได้-จำหน่ายได้-จัดการได้-บริโภคได้-บริการได้) โดยส่งเสริมการสหกรณ์และร้านค้าของสถานศึกษาและให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงอย่างครบวงจร

เหตุที่กรมอาชีวศึกษาได้มีหนังสือแจ้งสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา รวมแรงร่วมใจกันจัดอาชีวศึกษาให้ครบวงจรมานั้น ก็เพราะว่า ชนคีย์บ้านเมืองได้เกิดวิกฤตการณ์ทั้งทางค่านาสังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529)

โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางค่านาสังคมและเศรษฐกิจนั้นเป็นผลให้งบประมาณการพัฒนา การศึกษาในแผนฯ 5 ลดลงถึง 16 เปอร์เซ็นต์ และวิกฤตการณ์ทางค่านาสังคมนั้น คือ อัตราของผู้ว่างงานสูงมาก โดยเฉพาะผู้ว่างงานที่จบจากอาชีวศึกษา หรือการศึกษาเพื่อ อาชีพมีอัตราของการว่างงานสูงถึง 26.7 เปอร์เซ็นต์ เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคม และปัญหาทางค่านาสังคม

รัฐบาลได้ตัดสินใจให้มีการปรับแผนพัฒนา ระยะที่ 5 เมื่อเดือนมิถุนายน 2526

สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาที่เหลือเวลาอีก 3 ปี ก็ได้รับการปรับหลักการใหม่ โดยให้ถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. หลักการศึกษาเพื่ออาชีพ
2. หลักการศึกษาเพื่อคุณภาพ
3. หลักการศึกษาเพื่อประหยัด

ดังนั้น แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 ซึ่งเหลือเวลาพัฒนาอีก 3 ปี (2527 - 2529) ก็จักต้องยึดถือหลักการที่ได้ปรับแล้วนั้นเป็นสำคัญ

ในฐานะที่การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อการอาชีพโดยตรง เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกทักษะ เป็นการศึกษาเฉพาะ เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกลักษณะนิสัยในการทำงานที่ตรง เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกฝนให้เป็นคนสร้างสรรค์ สร้างงานและพัฒนากิจการงานและการอาชีพโดยตรง และเป็นการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายให้ผลงานของนักเรียน นักศึกษา มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน จนสามารถบริโภค บริการและจัดจำหน่ายได้แข่งขันกับคุณภาพและมาตรฐานของตลาดได้

ดังนั้น กว๊วจิตสำนึกและมโนธรรมต่อการอาชีวศึกษาเช่นนี้ แนวปฏิบัติหรือแนวนโยบายแห่งการอาชีวศึกษาครบวงจรจึงได้รับการผลักดันให้โดดเด่นขึ้นมา

อาชีวศึกษาครบวงจร คืออะไร?

การอาชีวศึกษาครบวงจรหรือวงจรของการอาชีวศึกษา คือ การฝึกฝนฝีมือหรือทักษะของผู้เรียนจนสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพ และมาตรฐาน จนสามารถนำผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาบริโภคได้เอง ไปจัดจำหน่ายได้เอง และสามารถนำไปให้หรือบริการได้จนผู้รับประทับใจในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

กระบวนการของการอาชีวศึกษาครบวงจร จึงต้องมีการวางแผน มีการดำเนินงานตามแผน มีการประเมินผล ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาให้จำเริญรุ่งเรืองก้าวหน้าอย่างมีวงจรควย

ในอรรถของการจัดการอาชีวศึกษานั้น การประเมินผลหรือการค้นคว้าหา ประเด็นปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา มักเล็งไปในด้านปริมาณ เช่น ปริมาณของผู้เข้ารับการศึกษ ปริมาณของผู้จบการศึกษา ปริมาณของโรงเรียน อาคารเรียนและอาคารฝึกงาน ปริมาณของเวลาเรียนในหนึ่งวัน หนึ่งสัปดาห์ หนึ่งเดือน หนึ่งปี สองปี สามปี และสี่ห้าปี ปริมาณของความรู้ที่กำหนดไว้ตายตัวในหลักสูตร ฯลฯ มากกว่าคุณภาพ ความสามารถและคุณสมบัติของผู้สอนและผู้เรียน

แต่การอาชีวศึกษาครบวงจรนั้น มุ่งเน้นคุณสมบัติของผู้สอนและผู้สำเร็จการ ศึกษาเป็นสำคัญ

หากผู้สำเร็จการอาชีวศึกษาไม่มีฝีมือ ไม่มีทักษะ ไม่มีความสามารถในการ ผลิตเครื่องอุปโภคและบริโภค หากผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา ขาดคุณธรรมในการทำงาน และการดำเนินชีวิต รวมทั้งการประกอบอาชีพและไร้ความสามารถในการทำงาน ในการสร้างงาน รวมทั้งการปรับคนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงได้ก็หมายความว่า จักต้อง หันมาพิจารณาวงจรของการอาชีวศึกษากันใหม่ ในเรื่องของการฝึกฝนทักษะ ในเรื่องของการ ฝึกอบรมคุณธรรม และในเรื่องของความรู้จึกที่เป็นฐานแห่งการปรับตัวปรับความคิด ปรับชีวิตปรับการงานและการอาชีพ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในการ อาชีวศึกษา

หลักสำคัญของการอาชีวศึกษาครบวงจร ก็คือ การมุ่งเน้นให้การอาชีวศึกษา เป็นมรรควิธีในการพัฒนาคุณภาพคน เพราะบุคคลที่มีคุณภาพนั้น ก็คือ บุคคลที่มีความสามารถ ในการทำงาน สร้างผลงานที่มีมาตรฐานมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตแห่งตน คนอื่น และ วิชาชีพ

การอาชีวศึกษาครบวงจรนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ

1. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อการอาชีพ กล่าวคือ ปรับหลักการและกระบวนการ ของการอาชีวศึกษาให้สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษา สามารถประกอบอาชีพได้จริง และได้ตรงตามที่ได้ฝนอบรมมา โดยการร่วมมือกับสถานประกอบการ ห้างภาคีรัฐบาล

และเอกชน เพื่อประสานประโยชน์ในการฝึกฝนทักษะ และความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

2. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ กล่าวคือ เร่งรัดปรับปรุงอาชีวศึกษาในค่านหลักสูตร หลักการของหลักสูตร โครงสร้างและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เร่งรัดปรับปรุงการอาชีวศึกษาในค่านกระบวนการเรียนการสอน วัสดุครุภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องจักร อาคารสถานที่และบุคลากร รวมถึงการบริหารงาน อันจักเป็นปัจจัยและกลไกไปสู่การผลิตให้ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีคุณภาพเป็นสำคัญ

3. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อการประหยัด กล่าวคือ ประสานประโยชน์ และประสานสัมพันธ์ เลือกสรรคหรัพยากร ไซหรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวิชาชีพ แต่ละสาขา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพคน

วัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้วนี้ คือ มรรควิธีที่จักไปสู่จุดหมายปลายทางของการอาชีวศึกษาครบวงจร คือ ความมีทักษะเยี่ยม ความเปี่ยมคุณธรรม ความล้ำเลิศวิชา และการใช้เวลาให้เกิดคุณประโยชน์ หรือผู้สำเร็จอาชีวศึกษาสามารถทำเป็น คิดเป็น ทำได้จริง เกิดผลจริง มีคุณภาพและมาตรฐานจริง ในสิ่งทีแต่ละคนได้รับการฝึกฝนอบรม และได้รับการแนะนำสั่งสอนไป

กรมอาชีวศึกษาควาเป็นการอาชีวศึกษาครบวงจรอย่างไร?

งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้จัดติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายสิบปี ได้เป็นแรงจูงใจอันยิ่งใหญ่ให้สถาบันอาชีวศึกษาน้อยใหญ่ทั้งปวง นำผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของนักเรียน นักศึกษา มาจัดนิทรรศการ และมาจำหน่ายจ่ายแจก ไม่ว่าจะเป็นผลิตผลและผลิตภัณฑ์ในค่านอาหารและโภชนาการในค่านเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายในค่านศิลปะและหัตถกรรม ในค่านพืชผักผลไม้ทั้งสดและแห้ง ในค่านเนื้อมนและไข่ ในค่านเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องใช้ในบ้าน ในสำนักงาน ในค่านอุปกรณ์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนในค่านเครื่องยนทกลไกทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เหล่านี้มีการจัดนิทรรศการและมีการจัดจำหน่ายจ่ายแจกในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการมาตลอด จนในระยะหลังนับแต่กรุงรัตนโกสินทร์ฉลองครบรอบ 200 ปี

เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการจึงเปลี่ยนชื่องานศิลปหัตถกรรมนักเรียน เป็น งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา

งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษานี้ จัดเพียงปีละครั้ง จึงยังผลให้การจัดกิจกรรมและการจัดจำหน่ายยังผลให้การผลิตของนักศึกษาไม่สม่ำเสมอ และไม่สืบเนื่อง อีกทั้งผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่ชนกันมาจากต่างจังหวัดต้องเสียค่าขนส่งสูง ไม่คุ้มทุนไม่คุ้มกำไร เป็นเหตุให้แรงจูงใจผู้สมัครไม่มีประสิทธิภาพนัก

ทั้งนี้ กรมอาชีวศึกษาได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ โดยให้มีการจัดกิจกรรมและการจัดจำหน่ายได้ตลอดปี มีนักเรียน นักศึกษาให้ความร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์โอกาสการฝึกงานให้เป็นหลักเป็นฐานตามหลักการ และกระบวนการอาชีวศึกษาคบวงจรให้มากที่สุด

เรื่องการจัดกิจกรรมและการจัดจำหน่ายในรอบสองปีเศษที่ผ่านมา กรมอาชีวศึกษาได้นำผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของนักเรียน นักศึกษา มาจัดกิจกรรม และมาจัดจำหน่าย ตามศูนย์การค้า และงานแสดงสินค้าทั้งในกรุงเทพมหานคร และตามต่างจังหวัด เช่น ที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า ศูนย์การค้ามาบุญครอง และศูนย์การค้าโรบินสัน ตามต่างจังหวัดที่จังหวัดสุโขทัยในงานลอยกระทงประจำปี ที่จังหวัดสุรินทร์ในงานช่างประจำปี ที่เชียงใหม่ ในงานดอกไม้ประจำปี เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนั้น การพัฒนาและการดำเนินงานการอาชีวศึกษาคบวงจร ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงานและสินค้าส่งออกของประเทศไทย ในประเทศที่สามารถทำรายได้ให้กับบ้านเมืองของเราอย่างมหาศาล เราศึกษาแล้วก็พบว่า สินค้าที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศถึงปีละ 23,000 ล้านบาท ก็คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป งานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้ มีการใช้กำลังคนหลายหมื่นคน และมีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัยมากมาย

แต่ปรากฏว่า เมื่อมาศึกษาสภาพการทำงานของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา แล้วก็พบว่า ในงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปนี้ มีผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพียง 1 เปอร์เซนต์เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่มีวิทยาลัยเทคนิคโพธารามเปิดสอนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยตรงและทั้ง ๆ ที่กรมอาชีวศึกษามีสถานศึกษาที่เปิดสอนเปิดเรียนกันในเรื่องเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายอยู่ถึง 54 แห่ง ในประเทศและมีนักเรียนนักศึกษาในสาขาวิชานี้ไม่ต่ำกว่าหนึ่งหมื่นคน

ได้มีการศึกษาเจาะลึกถึงเหตุผลที่ผู้สำเร็จแผนกเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย ของกรมอาชีวศึกษาไม่ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้ง ๆ ที่โรงงานดังกล่าวมีความต้องการแรงงานที่ได้รับการศึกษา จากกรมอาชีวศึกษา เป็นจำนวนนับพันนับหมื่น จากการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของ กรมอาชีวศึกษานั้นไม่ตรงกับความต้องการของโรงงาน

ไม่ตรงกับความต้องการของโรงงานทั้งแต่ในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ทั้งหลายไม่ตรงกับความต้องการของโรงงานทั้งในเรื่องของกระบวนการฝึกหัด กล่าวคือ สถานศึกษาสอนให้ตัดเสื้อทีละตัว โดยใช้จักรเย็บผ้าแบบที่ใช้กันในบ้าน แต่ในโรงงานตัดเสื้อกันทีละ 2,000 ตัวเป็นอย่างต่ำ โดยใช้จักรอุตสาหกรรมที่ตัดกันครั้งละ 10 ถึง 50 และถึง 100 ตัว

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างหลักการและกระบวนการเรียนการสอนใน โรงเรียนกับโรงงานแล้ว กรมอาชีวศึกษาจึงเริ่มพัฒนาเรื่องเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยการ ส่งครู-อาจารย์เข้าไปทำงานร่วมกับผู้ที่ทำงานในโรงงาน หลังจากนั้นก็เริ่มจัดซื้อ จักรเย็บผ้าอุตสาหกรรมรวมทั้งเครื่องมือตัดเสื้อผ้าที่ทันสมัย มาใช้ในสถานศึกษา ของกรมอาชีวศึกษา ลงมือฝึกหัดให้นักศึกษาคัดเย็บเสื้อผ้าในเชิงอุตสาหกรรม คือ ทำครั้งละมาก ๆ โดยเริ่มรับเสื้อฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และ ได้ร่วมกันกำหนดหลักการไว้ว่า เสื้อฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาอาชีวะทุกคนต้องผลิต โดยนักเรียนนักศึกษาอาชีวะ

เมื่อมีกำลังผลิตเพียงพอสำหรับใช้ในกรมอาชีวศึกษาแล้ว ก็ขยายไปรับงาน เสื้อผ้าทหาร ข้าราชการ สามล้อ และเสื้อผ้านักเรียนประจำบาล

ในปี พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า สถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาที่เปิดเรียน เปิดสอน แผนกเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย มีรายได้จากการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประมาณ 6 ล้านบาท

ในต้นปี พ.ศ. 2529 มีโรงงานเสื้อผ้าส่งออกยังประเทศญี่ปุ่น อเมริกา และรัสเซีย เช่น โรงงานของบริษัทพรหมชนะกาเมนต์ ไทยรุ่งกาเมนต์ และบริษัทโซคัส รับผู้สำเร็จอาชีวศึกษาไปทำงานนับร้อย ๆ คน ในจำนวนนับร้อย ๆ นี้ มีผู้สำเร็จอาชีวศึกษาได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้างานนับสิบ ๆ คน

การวิเคราะห์ภาวะงานและตลาดแรงงาน ตามหลักการและกระบวนการอาชีวศึกษาครบวงจร มิได้ยุติแคในเรื่องเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเท่านั้น ยังได้ศึกษาและวิเคราะห์ตลาดแรงงานตามสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ซึ่งพบว่า ตลาดแรงงานมีความต้องการพนักงานการชายเป็นจำนวนมากมาย และมีความต้องการอย่างต่อเนื่องตลอดไป

งานการชายนี้มีอยู่ทางที่จะประกอบอาชีพอิสระในอนาคตได้ และเป็นงานที่คอมพิวเตอร์ไม่สามารถมาแย่งได้เหมือนงานคานการบัญชีหรือการเลขานุการ

กรมอาชีวศึกษาจึงสนใจงานการชายการตลาดเป็นพิเศษ ในการดำเนินงานการอาชีวศึกษาครบวงจร

กรมอาชีวศึกษาเปิดเรียนเปิดสอนการชายและการตลาด ในสถานศึกษาสังกัดกรมประมาณ 60 แห่ง มีนักเรียน นักศึกษา ไม่ต่ำกว่าสามหมื่นคน ได้เริ่มต้นตามหลักการและกระบวนการอาชีวศึกษาครบวงจรในเรื่องนี้ โดยร่วมมือกับห้างโรบินสัน ซึ่งมีทีมฝึกอบรมการตลาดและการชายอันมีประสิทธิภาพสูงมาช่วยเหลือทั้งคานการฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาหารือ แก่ครู-อาจารย์กรมอาชีวศึกษาที่ฝึกอบรมและแนะนำสั่งสอนนักเรียน คานการตลาดและการชายทั่วประเทศ

นอกจากนั้น ทางโรบินสัน ยังได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาออกแบบผลิตภัณฑ์ มาช่วยจัดการตามแบบทันสมัย มาช่วยแนะนำวิธีการทอรับลูกค้า วิธีการเจรจากับ ลูกค้าและมาช่วยแนะนำนักเรียน นักศึกษาที่ปฏิบัติงานการขายในสถานที่ที่กรมอาชีวศึกษา จัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เกือบทุกแห่งและเกือบทุกครั้ง

การดำเนินการตามหลักการและกระบวนการของการอาชีวศึกษาครบวงจรนั้น กรมอาชีวศึกษามีได้ดำเนินการเฉพาะสาขาวิชาเกษตรกรรมและพาณิชยกรรมเท่านั้น แต่ยังคงดำเนินการในสาขาวิชาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรมอีกด้วย

กรมอาชีวศึกษามีวิทยาลัยเกษตรกรรมในสังกัด 45 แห่ง เป็นวิทยาลัยประมง หนึ่งแห่ง แห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย คือ วิทยาลัยประมงสงขลาติณสุลานนท์ และมีศูนย์วิศวกรรมเกษตรอีกหนึ่งแห่ง ในจำนวนสถานศึกษาทางการเกษตร 45 แห่ง

สถานศึกษาทางการเกษตรทุกแห่งได้ดำเนินการตามหลักการและกระบวนการอาชีวศึกษาครบวงจรเช่นกัน โดยได้ดำเนินการผลิตทั้งผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร มาจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายบริเวณหน้ากรมอาชีวศึกษาทุกวันศุกร์จนเกือบ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 มาแล้ว มีการจัดนิทรรศการและการจัดจำหน่าย ทั้งผลิตภัณฑ์ เช่น ผักสด ผลไม้ เนื้อสุกร เนื้อวัว นมสดตลอดจนพลาสติกต่าง ๆ และทั้งผลิตภัณฑ์ เช่น ปลาแห้ง เนื้อแห้ง ปลาทอด เนื้อทอดและเนื้อกระป๋อง หน่อไม้คอง กระเทียมคอง มะม่วงคองและเต้าเจี้ยว น้ำปลา นอกจากนี้ยังมีอาหารการกินอย่างไส้กรอก เป็นต้น

สำหรับวิทยาลัยเทคนิคที่เปิดสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมนั้น ก็ได้ดำเนินการตามหลักการและกระบวนการของการอาชีวศึกษาครบวงจรเช่นกัน วิทยาลัยเทคนิคที่สังกัดกรมอาชีวศึกษาทุกแห่งได้พยายามปรับหลักการและกระบวนการเรียนการสอนให้ครบวงจร จนสามารถผลิต ผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ของเบาที่สุด อย่างไม้จิ้มฟันอันมีชื่อของวิทยาลัย ชัยนาท จนถึงของหนัก อย่างเครื่องผลิตคอนกรีตทุกรังของวิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร เครื่องพิมพ์และแท่นพิมพ์ขององค์การการค้าของคุรุสภาโดยวิทยาลัยเทคนิคลพบุรี และผลิตภัณฑ์

อันเป็นที่สนใจของสื่อมวลชนและคนทั่วไป คือ รถสะเทินน้ำสะเทินบก หรือกบกลออาชีพ
ของวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ร่วมกับวิทยาลัยการทอเรือพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบของการอาชีวศึกษาระบบวงจร

การดำเนินงานการอาชีวศึกษาระบบวงจรถัดกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า
มีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและทรัพยากร รวมทั้งสาขาวิชาชีพ
ที่สถานศึกษาเปิดเรียนเปิดสอนและรับการฝึกอบรม และแน่นอน ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถนะ
และขีดความสามารถของบุคลากรของกรมอาชีวศึกษาด้วย

รูปแบบของการอาชีวศึกษาระบบวงจรอาจจะแยกแยะได้ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 อาชีวศึกษาระบบวงจรแบบ โรงเรียน-โรงงาน อาชีวศึกษาระบบ
วงจรแบบโรงเรียน-โรงงานเป็นแบบที่ถือหลักการและกระบวนการ การประสานสัมพันธ์
และการร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่
โดยการส่งนักเรียน นักศึกษาเข้าไปฝึกงานเพื่อให้มีทักษะจากแหล่งผลิตของจริงเพื่อให้
ได้ฝึกฝนอบรมตนเองให้มีวินัย ทัศนคติและเพื่อให้เห็นรูโลกของงานอาชีพ

การจัดการอาชีวศึกษาระบบวงจรในรูปแบบนี้ ในจังหวัดที่มีสถานประกอบการ
น้อย อาจเป็นปัญหาต่อการประสานสัมพันธ์และการร่วมมือ แต่จังหวัดที่มีสถานประกอบการ
เพียงพอแล้ว หลังจากส่งนักเรียน นักศึกษาเข้าไปฝึกงานแล้ว ครู-อาจารย์จัดของกระตุ้น
เพื่อเป็นการทบทวนประสบการณ์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้าง
สรรค์สามารถสร้างผลงานจากประสบการณ์ของการฝึกงานในสถานประกอบการ ผลงาน
นั้นต้องสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ นำไปให้ก็มีผู้ยอมรับและถ้าสามารถนำไป
จำหน่ายได้ด้วยและเมื่อมีปัญหาในการจัดจำหน่ายก็สามารถแก้ปัญหาได้เองในเบื้องต้น

อย่างไรก็ตาม แล้ถ้าสถานศึกษาประสานสัมพันธ์และร่วมมือกับสถานประกอบการ
แล้ว ครู-อาจารย์มีใจกระตุ้นให้เกิดการทบทวน มีใจกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
สร้างผลงานจากประสบการณ์ของการฝึกงานจากสถานประกอบการแต่ประการใดแล้ว
ก็ถือว่าไม่ครบวงจรของการอาชีวศึกษา

รูปแบบที่ 2 อาชีวศึกษาศรบวงจรแบบ โรงงาน-โรงเรียน อาชีวศึกษาศรบวงจรแบบโรงงาน-โรงเรียนนั้น เป็นแบบที่จัดก่อสร้างสถานศึกษาให้เหมือนโรงงานและในโรงฝึกงานนั้นจัดต้องมีเครื่องมือ เครื่องจักรและสิ่งแวดลอมอื่น ๆ ให้พร้อมเพรียง เพื่ออำนวยความสะดวกในการฝึกงานของนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา จัดรองรับงานการผลิตหรืองานการค้าจากภายนอกมาให้แก่นักเรียน นักศึกษาปฏิบัติจัดทำครู-อาจารย์นั้นนอกจากจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการฝึกแล้ว จัดต้องเป็นผู้ที่สามารถดูแล และควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของชิ้นงานทุกชิ้น ไม่ว่าจะเป็งานเล็กหรืองานใหญ่ หรืองานของใครหรือราคาแพงแค่ไหน หรือเห็น้อยยากอย่างไร

การฝึกงานเพื่อรองรับงานการผลิต หรืองานการค้านี้ ครู-อาจารย์อาจแบ่งงานให้นักเรียน นักศึกษา ปฏิบัติจัดทำเป็นกลุ่ม ตามความถนัด ความสนใจ อันเป็นการปูพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ และสร้างความสมานสามัคคี สร้างความเสียสละในการกระจายผลประโยชน์ทั้งในเชิงฝีมือ และเชิงรายได้ระหว่างเรียนอีกด้วย

รูปแบบที่ 3 อาชีวศึกษาศรบวงจร แบบโรงเรียนธุรกิจการจัการ อาชีวศึกษาศรบวงจรแบบโรงเรียนธุรกิจการจัการนี้อาจดำเนินการได้ในบางสาขาวิชาชีพ เช่น พาณิชยกรรม คหกรรม และสาขาวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นงานบริการ หลักการและกระบวนการของการอาชีวศึกษาศรบวงจร แบบโรงเรียนธุรกิจการจัการนี้ เป็นการฝึกฝนให้นักเรียน นักศึกษา รู้จักดำเนินการในการขาย ทั้งการขายปลีกและการขายส่ง ทั้งการรับบริการและการเป็นนายหน้าเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ผลิต และผู้บริโภค

การดำเนินการแบบโรงเรียนธุรกิจการจัการนี้ สถานศึกษาอาจทำหน้าที่เป็นนายหน้ารับซื้อ ขายและแลกเปลี่ยนสินค้าหรือรับบริการบุคคลและหน่วยงานภายนอก แล้วดำเนินการกระจายนักเรียน นักศึกษาออกฝึกฝนปฏิบัติงานตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประสบการณ์จริงจากโลกของการงานจริง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

สิ่งที่สังคมปัจจุบันยอมรับความจริงก็คือว่า คนกลางนั้น มักมีฐานะความเป็นอยู่ดี เพราะมีรายได้ดีกว่าผู้ผลิต ดังนั้นหากนักเรียน นักศึกษาได้รับการฝึกฝนตามอาชีวศึกษาระบบวงจรในรูปแบบนี้ ก็จะมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น และชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย

รูปแบบที่ 4 อาชีวศึกษาระบบวงจรแบบโครงการพิเศษ หลักการและกระบวนการของรูปแบบที่ 4 นี้ ก็คือ สถานศึกษาอาจร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการการผลิต สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นตามลักษณะของสาขาวิชาชีพที่เปิดสอนแล้วสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาได้ฝึกฝน และปฏิบัติงานตามโครงการ การผลิตดังกล่าวนี้ โดยการกระจายงานออกไปตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน นักศึกษา ตามระยะเวลาที่กำหนด

นอกจากนั้น สถานศึกษาอาจมีส่วนส่งเสริมในด้านการตลาด หรือเป็นสื่อกลางในการจัดหาทุน หากจำเป็นและถ้านักเรียน นักศึกษามีผู้ประกอบการประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่แล้วด้วย ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร อุตสาหกรรม หรือบริการก็จะเป็นเรื่องที่ดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นโอกาสเหมาะที่นักเรียน นักศึกษาจักได้ใช้วิชาชีพที่ได้รับการฝึกฝนอบรมปฏิบัติงานจริงในโลกของงาน และโลกของอาชีพที่แท้จริง

การอาชีวศึกษาระบบวงจรแบบโครงการพิเศษนี้ ครู-อาจารย์และสถานศึกษาจะสามารถกำกับดูแลติดตามและประเมินผลได้โดยใกล้ชิด นอกจากนี้ งานอาชีพที่ผู้ประกอบการนักเรียน นักศึกษา ทำอยู่แล้วนั้นก็จะได้มีการพัฒนาในเรื่องของการประหยัดเวลาในเรื่องของทรัพยากรและในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

รูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นรูปแบบที่สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการกันอยู่บ้างแล้ว เช่น ในรูปแบบที่ 1 แบบโรงเรียน-โรงงานนั้นกำลังดำเนินการอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์ จังหวัดสระบุรี ในรูปแบบที่ 2 แบบโรงงาน-โรงเรียนนั้น กล่าวได้ว่า กำลังดำเนินการอยู่ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาทุกแห่ง และทุกสาขาวิชาชีพที่เปิดสอน แต่ยังมีปัญหาในลักษณะต่าง ๆ อยู่อีกมาก ทั้งปัญหา

ในแง่ของสังคมวิทยา อันเป็นปัญหาของพฤติกรรมของคนเมื่อรวมกันเป็นกลุ่ม และปัญหาของมนุษยวิทยา อันเป็นปัญหาของวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมและความคิดเห็น รวมทั้งปัญหาของบุคลากรที่มีประสบการณ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน นอกจากนั้น ยังมีปัญหาทางวิชาการศึกษา อันเป็นวิชาที่ว่าด้วยการฝึกฝนอบรม แนะนำสั่งสอนและอันเป็นวิชาที่ว่าด้วยหลักการศึกษาศาสตร์และหลักจิตวิทยา รวมทั้งปัญหาของเทคโนโลยี คือ เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์การเรียนการสอน อันได้แก่ ความขาดแคลนความไม่พร้อมเต็มรูป ความไม่ทันสมัย ความไม่ทันสมัยเหตุการณ์เหล่านี้ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบที่ 3 แบบโรงเรียนธุรกิจการจักการนั้น ก็กล่าวได้เช่นกันว่า สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษากำลังดำเนินการอยู่ และดำเนินการมากแล้วเช่นเดียวกัน แม้ไม่เหมือนกันแต่ก็กล่าวได้ว่าสหกรณ์หรือสหการที่สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการอยู่ในเวลานี้ก็เป็นการนำไปสู่รูปแบบที่ 3 นี้ เช่นเดียวกัน เว้นแต่ว่าการดำเนินการตามรูปแบบนี้นั้น ค่าเนิการกันในขณะที่ขณะจำกัด นักเรียน นักศึกษามีโอกาสน้อยที่จะได้เข้าร่วมดำเนินการ นอกจากโอกาสน้อยแล้วยังมีจำนวนที่เข้าร่วมดำเนินการไม่มากนัก ประสบการณ์ของนักเรียน นักศึกษา จึงถูกจำกัดไปด้วย

สำหรับรูปแบบที่ 4 นั้น ค่าเนิการกันอยู่บ้างแล้วเหมือนกัน ทั้งในวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยอาชีวศึกษา แต่เป็นการค่าเนิการในขอบเขตอันจำกัด เพราะมีปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งของผู้ปกครองและของสถานศึกษาอยู่เป็นอันมาก

อาชีวศึกษาครบวงจรจะสำเร็จได้อย่างไร

ความสำเร็จของอาชีวศึกษาครบวงจรมัน อยู่ที่ปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยเดียว คือ คน ที่มีความรักและความศรัทธาในกิจการของตน มีความมานะพยายามด้วยความมีสติและปัญญา มีใจมั่นมีใจเด็ดเดี่ยวในกิจการของตน หมั่นสำรวจตรวจตราปัญหาแล้วคอยแก้ไขให้กิจการประสบผลก้าวหน้า

การพัฒนาหลักสูตรปี 2530

กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตร ปวช. 2530 แทนหลักสูตร ปวช. 2524 โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ ให้ผู้จบการศึกษาระดับ ปวช. สังกัดกรมอาชีวศึกษา มีงานอิสระทำ เมื่อจบการศึกษาออกไปแล้ว ทั้งนี้กรมอาชีวศึกษาได้ประเมินผลหลักสูตร ปวช. 2524 ก่อนที่จะปรับปรุงหลักสูตร ปรากฏว่า หลักสูตรดังกล่าวไม่สามารถจัดการเรียนการสอน และประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีความชำนาญตามที่ตลาดแรงงานต้องการได้เท่าที่ควร

นอกจากนั้นในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา ปัญหาการว่างงานของผู้จบอาชีวศึกษาทวีความรุนแรงขึ้น รวมถึงการชะลอการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา โดยการศึกษาที่อยู่ในอัตราสูง นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลคือ การปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะการมีงานทำ และให้ตรงกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 คือ การพัฒนาคุณภาพคนและคุณภาพชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้ยึดนโยบายดังกล่าวเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร ปวช. 2530

หลักสูตร ปวช. 2530 มุ่งสนองนโยบายในการพัฒนากำลังคนด้านอาชีพของประเทศ ทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรเก่าในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี
- 2) ให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน
- 3) ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการ เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี
- 4) ให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการขายและการตลาด
- 5) ให้ผู้เรียนมีทักษะ มีความสามารถในการผลิต จำหน่าย จัดการ บริการ และบริโภค

6) ให้ผู้เรียนสามารถสร้างงาน พัฒนางาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน

7) เน้นในเรื่องการประสานงานกับภาคเอกชนในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ตรงกับงานอาชีพของตน

8) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนและออกไปทำงานตามระยะเวลาที่
ต้องการ โดยให้มีโอกาสเลือกเรียนอย่างกว้างขวาง

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ปี 2530

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2527 กรมอาชีวศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 4 ชุด เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร บวช. 2524 คณะกรรมการฯ ได้เชิญนักวิจัยจากทางสถาบันให้ร่วมพิจารณาหลักสูตรทุกประเภทวิชา ได้แก่ วิชาเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม รวมทั้งวิชาพาณิชยกรรม

ต้นปี พ.ศ. 2528 กรมอาชีวศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีก 10 ชุด ให้มีหน้าที่ในการพิจารณาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์ปัญหาสำคัญ ๆ ของกรมอาชีวศึกษา คณะกรรมการดังกล่าวได้ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารการอาชีวศึกษาให้บรรลุจุดหมาย ได้แก่

- จัดการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ
- ให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีงานทำและมีอาชีพเลี้ยงตัวได้
- ให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดี

คณะกรรมการได้ใช้เวลาในการศึกษาปัญหา และเสนอข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ กว่า 1 ปี พอสรุปผลของการศึกษาได้ ดังนี้

1) หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตร บวช. ปี 2524 บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับสภาวะของเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรท้องถิ่น มีการจัดวิชาบังคับมากเกินไป ไม่สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้เท่าที่ควร และจัดให้เป็นระบบเป็นจริง ๆ

2) ควรจัดแผนการฝึกงานภาคปฏิบัติให้มากขึ้น

จากผลการพิจารณาดังกล่าว กรมอาชีวศึกษาได้เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตร เมื่อต้นปีการศึกษา 2529 เพื่อกำหนด หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร รวมถึงจำนวนภาคเรียน

หลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนา หลักสูตรดังกล่าวอีก 783 คน จากภาครัฐและเอกชน เพื่อกำเนินการในชั้นรายละเอียด ของแต่ละประเภท และสาขาวิชา โดยผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการอำนวยการ พัฒนาหลักสูตรในชุดแรก แล้วเสนอกระทรวงศึกษาธิการเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2530

กรมอาชีวศึกษาจัดประชุมสัมมนาการใช้หลักสูตร ปวช. 2530 ให้แก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาดุริ่งกรมอาชีวศึกษา นายทะเบียน และหัวหน้าแผนกวิชา จากสถานศึกษาที่เปิดสอน ปวช. ทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจหลักสูตร ตลอดจนการวัดผล และการจัดแผนการเรียนรวมถึงตารางสอนทั้งหลักสูตร ปวช. 2530 และอื่น ๆ ตั้งแต่ มีนาคม 2530 - เมษายน 2530 ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือครูและแนวการใช้ในวิชาที่จะเปิด สอนในปีการศึกษา 2530 ไว้เรียบร้อยแล้ว

หลักการของหลักสูตร ปวช. 2530

หลักสูตร ปวช. 2530 มีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ คือ

1. หลักตลาดแรงงาน
2. หลักธุรกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี
3. หลักอาชีวศึกษาครบวงจร
4. หลักการสร้างสรรคและการสร้างงาน พัฒนางาน
5. หลักคุณภาพชีวิต
6. หลักความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน
7. หลักการศึกษาตลอดชีวิต

โครงสร้าง

หลักสูตร ปวช. 2530 มีโครงสร้างสำคัญ คือ

- กำหนดหมวดวิชาพื้นฐาน ได้แก่ วิชาชีพพื้นฐาน วิชาสามัญ และวิชาสัมพันธ์
ไว้ 23-28 เปอร์เซ็นต์
- กำหนดหมวดวิชาชีพ อันได้แก่ วิชาชีพสาขาต่าง ๆ ไว้ 20-31 เปอร์เซ็นต์
- กำหนดหมวดวิชาเลือก ที่จะศึกษาเล่าเรียนตามความถนัด และสนใจไว้
39-55 เปอร์เซ็นต์ รวมเวลาเรียนรายวิชาได้ 4,580 คาบ กับเวลาร่วมกิจกรรมอีก
220 คาบ เป็น 4,800 คาบ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้
อย่างกว้างขวาง เพื่อออกไปประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน
และสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกงานฝีมือที่ใช้เทคโนโลยีโดยปฏิบัติจนเกิดทักษะ คุณธรรม
และสติปัญญา สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรมและเชิงเทคโนโลยี นำไป
ประกอบอาชีพได้จริง
3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การอาชีวศึกษาครบวงจรนำไปปฏิบัติได้จริงตามความ
หลากหลายของอาชีพ ตามเนื้อหาวิชาตามเวลาฝึก ตามวุฒิภาวะ และตามสภาพท้องถิ่น
ที่แตกต่างกัน
4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงาน
และพัฒนางานให้เสมอ
5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งอบรมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ให้สามารถอยู่ได้ด้วยความ
ความผาสุก และเจริญก้าวหน้าในอาชีพ